



Vi Konsumenter

Nyhetsbrev mars 2026: Styrmedel för hållbar konsumtion

Styrmedel för hållbar konsumtion

I *Jan Bertofts* bok "Riggat" nämns Nordiska Rådets rapport från 2013 kring myter om hållbar konsumtion. Författarna avfärdar myten om att information och marknadsföring i stor omfattning kan påverka konsumenternas val. Det är ju någonting som ofta hävdas av politiker och inte sällan av dagligvaruhandeln. Det finns en benägenhet att vända över ansvaret för klimat, miljö och djurvälstånd på konsumenterna. Den nordiska rapporten hävdar det politiska ansvaret för att genom regleringar och/eller ekonomiska styrmedel påverka konsumtionen i hållbar riktning. Det innebär inte att information och marknadsföring ändå har en viktig roll och har påverkat konsumtionen, som en ökning av ekologiskt för några år sedan och av växtbaserade produkter. Regelverk kan användas för att förbjuda vissa metoder exempelvis genom att ställa krav på bekämpningsmedelsanvändning, antibiotika till djur eller ställa krav på minskning av ammoniakavgång från lantbruk.

Ekonomiska styrmedel, som skatteväxling, har lyfts av Mistra Sustainable Consumption (Chalmers). Rapporten "Matskatteväxling" har lyfts inte minst beroende på att många, i samband med momsskattesänkningen, föreslår en differentierad moms. Chalmers har i sin rapport bl a förslagit en punktskatt för nöt- och lammkött på 31 kr/kg. Skälet är idisslarnas förmodade metanutsläpp. Ett genomförande skulle straffa den djurhållning som vi vill prioritera, d v s betande djur (exempelvis ekologiskt kött eller naturbeteskött) som ett led i att främja biologisk mångfald och för att klara EU:s krav på restaurering. De betande djurens positiva miljöaspekter betonades också i betesdebatten. Diskussionen kring att minska konsumtion av rött kött saknar också helhetssyn. Sextio procent av svenskt nötkött har sitt ursprung i svenska mjölkkor, d v s korna och dess avkomma. Så länge vi vill konsumera mejeriprodukter kommer vi få nötkött på köpet.

Konsumtionsbaserade klimatutsläpp

För några år sedan drev Oxfam, med bl a stöd av Sveriges konsumenter och Vi Konsumenter, att ställa krav på att mäta och sätta mål för konsumtionsbaserade klimatutsläpp. Man fick politiskt stöd för detta och Naturvårdsverket tog tag i frågan. Det första PRINCE-programmet (Policy Relevant Indicators for Consumption and Environment) som pågick mellan 2014 och 2018 hade målet att undersöka sätt att förbättra och utöka konsumtionsbaserade indikatorer för att uppskatta miljöpåverkan kopplad till svensk konsumtion, både inom Sverige och utomlands. Resultaten från Naturvårdsverkets PRINCE rapport 2024 (Policy Relevant Indicators for Consumption and Environment) bekräftade tidigare studier att konsumtion av mat, transporter och boende samt investeringar i bygg- och anläggningsverksamhet är framträdande som källor till nästan alla utsläpp av växthusgaser och luftföroreningar och att användningen av fossila bränslen är en huvudfaktor som förklarar mycket av konsumtionens miljöpåverkan. Två tredjedelar eller mer av utsläppen skedde utanför Sveriges gränser 2014. Resultaten visade att miljöpåverkan genom användning av bekämpningsmedel och antibiotika till djur stor del kunde hänföras till importerade livsmedel. Därför är en ökad konsumtion av växtbaserad mat, som kan leda till ökad import, ett orosmoment.

Mer svensk ost

Vi Konsumenter har genomfört två seminarier kring ost. Det senaste 2024, då vi än en gång ropat på mer svensk ost. Nu har vi verkligen blivit bönhörda. Arla bygger ett helt nytt ostmejeri i Götene som ska ta emot 1 miljard kilo mjölk per år. Dessutom har man beslutat att ta hem tillverkningen av hushållsost till Sverige.

<https://www.arla.se/om-arla/nyheter-press/2026/pressrelease/arla-gor-sin-storsta-investering-nagonsin-nytt-ostmejeri-i-gotene-4260596/>

Vi vill påminna om att betala medlemsavgiften i Vi Konsumenter!

Medlemsavgiften 250 kr betalas till plusgiro 41 80 03-0 eller Swish 123 345 1804. Glöm inte att ange namn och gärna e-postadress.

Tack för ditt stöd!

Gunnela Ståhle
Christina Möller
Mariell Juhlin
Sören Persson
Carina Lundgren
Inger Helgesson
Anders Engström